

Bijlage bij nota Vlaamse regering:

**Overzicht wijzigingen aangebracht aan decreet eindtermen 2de en 3de graad
secundair onderwijs na de eerste principiële goedkeuring
door de Vlaamse regering**

1. VOLGENDE WIJZIGINGEN ZIJN AANGEBRACHT NAAR AANLEIDING VAN ADVIES VLOR-SERV:

Sleutelcompetentie 4: Digitale competentie en mediawijsheid

- Dubbele finaliteit 2de graad:

- Eindterm 4.4: Terug opnemen van de eindterm over bouwstenen van digitale systemen.
“De leerlingen lichten toe hoe bouwstenen van digitale systemen zich tot elkaar verhouden en op elkaar inwerken.”
- Eindterm 4.5: Terug opnemen van de eindterm over omgaan met algoritmen, maar met een aangepaste doelzin en schrappingen in de kennis.
“De leerlingen lossen een afgebakend probleem digitaal op door een aangereikt algoritme aan te passen.”

- Arbeidsmarktfinaliteit 2de graad:

-

- Eindterm 4.4: Terug opnemen van de eindterm over bouwstenen van digitale systemen.
“De leerlingen lichten toe hoe bouwstenen van digitale systemen zich tot elkaar verhouden en op elkaar inwerken.”

- Doorstroomfinaliteit 3de graad:

- Eindterm 4.5: Terug opnemen van de eindterm over programmeren
“De leerlingen programmeren volgens een bepaalde systematiek oplossingen voor problemen aan de hand van zelfontworpen algoritmes.”

- Dubbele finaliteit 3de graad:

- Eindterm 4.4: Terug opnemen van de eindterm over bouwstenen van digitale systemen.
“De leerlingen beoordelen bouwstenen van digitale systemen in functie van het eigen gebruik en het gebruik ervan in een maatschappelijke context.”
- Eindterm 4.5: Terug opnemen van de eindterm over omgaan met algoritmen, maar met een aangepaste doelzin en schrappingen in de kennis.
“De leerlingen lossen een complex probleem digitaal op door een aangereikt algoritme aan te passen.”

- Arbeidsmarktfinaliteit 3de graad:
 - Eindterm 4.4: Terug opnemen van een eindterm over bouwstenen van digitale systemen.
“De leerlingen beoordelen bouwstenen van digitale systemen in functie van het eigen gebruik en het gebruik ervan in een maatschappelijke context.”

Sleutelcompetentie 6: Competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie

- Doorstroomfinaliteit 2e graad:
 - Eindterm 6.4: Terug opnemen van kenniselement ***‘omgeschreven en ingeschreven cirkel van een driehoek’***.
 - Eindterm 6.17: Terug opnemen van de ***eindterm over grafen***. Consequent hiermee wordt ook het kenniselement ***‘eigenschappen van grafen’*** terug opgenomen bij eindterm 6.20.
 - Eindterm 6.40: terug opnemen van de ***eindterm met betrekking tot elektriciteit***, maar op een lager beheersingsniveau ***‘beheersen’*** i.p.v. ‘toepassen’ en met ***schrapping van de procedurele kennis***.
- Voor alle graden en finaliteiten:
 - Terug opnemen van de eindterm ***“De leerlingen ontwerpen een oplossing voor een probleem door concepten en praktijken uit verschillende STEM-disciplines geïntegreerd aan te wenden.”***, maar met aanpassingen in de doelzin en schrappingen in de kennis.

Sleutelcompetentie 7: Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven

- Doorstroomfinaliteit 3e graad
 - Eindterm 7.20: Opname kenniselementen bij de conceptuele kennis
- Arbeidsmarktfinaliteit en dubbele finaliteit 3e graad
 - Eindterm 7.1: Terug opnemen van de eindterm ***“De leerlingen onderzoeken de interactie tussen verschillende lagen van identiteiten.”***
 - Eindterm 7.5: ***Terug opnemen van de eindterm ‘De leerlingen reflecteren kritisch over de voordelen en de uitdagingen verbonden aan diversiteit.’***

Sleutelcompetentie 8: Competenties met betrekking tot historisch bewustzijn

Aanpassingen doorgevoerd cfr. voorstel experten in advies VLOR-SERV

- Doorstroomfinaliteit 2e graad:

- Eindterm 8.2: toevoeging in de doelzin en in de conceptuele kennis.

- Dubbele finaliteit 2e graad:

- Eindterm 8.4: toevoeging in de conceptuele kennis.

- Arbeidsmarktfinaliteit 2e graad:

- Eindterm 8.1: toevoeging in de doelzin, in de kennis en in de context.
- Schrappen van de eindterm: "De leerlingen onderscheiden kenmerkende historische fenomenen uit historische periodes van het courante westerse referentiekader."
- Eindterm 8.2: toevoeging van een afbakening in de doelzin.
- Eindterm 8.3: toevoeging in de doelzin en in de conceptuele kennis

- Doorstroomfinaliteit 3e graad:

- Eindterm 8.2: toevoeging in de conceptuele kennis.
- Eindterm 8.6: toevoeging in de feitenkennis en de procedurele kennis.

- Dubbele finaliteit 3e graad:

- Eindterm 8.2: toevoeging in de conceptuele kennis.
- Eindterm 8.4: schrapping en toevoegingen in de conceptuele kennis en procedurele kennis.
- Eindterm 8.9: terug opnemen van de eindterm "***De leerlingen reflecteren kritisch op actuele maatschappelijke uitdagingen op basis van aangereikte antwoorden die historische argumenten bevatten.***"

- Arbeidsmarktfinaliteit 3e graad:

- Eindterm 8.1: aanpassingen in de doelzin en toevoegingen en schrappingen in de feitenkennis en de conceptuele kennis.
- Eindterm 8.2: schrappingen in de conceptuele kennis.
- Eindterm 8.4: terug opnemen van de eindterm "***De leerlingen lichten redenen toe hoe mythevorming van een historisch fenomeen historische beeldvorming vervormt.***"

Sleutelcompetentie 11: Economische en financiële competenties

- Dubbele finaliteit 2de graad:
 - Eindterm 11.5: terug opnemen van de eindterm over invloed van vraag en aanbod op prijsvorming.
“ De leerlingen illustreren de invloed van vraag en aanbod op de prijsvorming van courante consumptiegoederen.”

- Dubbele finaliteit 3de graad
 - Eindterm 11.7: terug opnemen van de eindterm ***“De leerlingen lichten toe waarom een onderneming of een initiatief opstarten een goede voorbereiding vereist.”***
 - Eindterm 11.8: terug opnemen van de eindterm ***“De leerlingen illustreren gevolgen van actuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en actuele ontwikkelingen in de sociale zekerheid.”***

- Arbeidsmarktfinaliteit 3de graad
 - Eindterm 11.7: terug opnemen van de eindterm ***‘De leerlingen lichten toe waarom een onderneming of een initiatief opstarten een goede voorbereiding vereist.’***
 - Eindterm 11.8: terug opnemen van de eindterm ***‘De leerlingen lichten het doel van de sociale zekerheid en de impact ervan op de lonen toe.’***

Sleutelcompetentie 15: Ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties

- Alle finaliteiten 3e graad
 - Terug opnemen van de eindterm ***“De leerlingen ontwikkelen stapsgewijs een product voor één of meerdere zelfbepaalde doelstellingen met een efficiënte en effectieve aanpak.”***

Specifieke eindtermen, wetenschapsdomein Wiskunde:

- 6.4.12: Specifieke eindterm over grafen geschrappt, want terug opgenomen in de basisvorming
- 6.4.17: kenniselement over grafen geschrappt

2. ANDERE WIJZIGINGEN EN CORRECTIES

Decreet:

- p. 1: Art. 2. Dit decreet bevat de onderwijsdoelen voor de tweede graad en, **met uitzondering van het derde leerjaar, voor de derde graad** i.p.v. Art. 2. Dit decreet bevat de onderwijsdoelen voor de tweede graad en de derde graad
- p. 2: Art. 3: schrappen van Cultureel bewustzijn en culturele expressie bij de opsomming van sleutelcompetenties met transversale eindtermen vermits alle eindtermen binnen deze bouwsteen door de Vlaamse regering inhoudelijk zijn gemaakt. **Dit was foutief nog als transversaal blijven staan in de versie die principieel is goedgekeurd** door de Vlaamse regering.
- P. 2: toevoeging van hoofdstuk 3 betreffende **het vastleggen van de vreemde talen** waarmee de eindtermen van de **sleutelcompetentie Competenties in andere talen** moeten worden gerealiseerd.

Bijlagen bij decreet:

- Een aantal attitudes hebben een ander nummer gekregen, **zonder dat dit inhoudelijke impact heeft**. Intern was er een afspraak om attitudes altijd **als eerste eindterm onder de titel van een bouwsteen te plaatsen**, zodat de lezer eerst de attitude leest en daarna de eindtermen die ondersteunen bij het nastreven van die attitude. Die afspraak was in de versie van het decreet die principieel goedgekeurd is door de Vlaamse regering **op sommige plaatsen niet consequent toegepast**.
Volgende attitudes hebben een aangepast nummer gekregen:
 - Doorstroomfinaliteit 2de graad: nummer 4.3 is aangepast naar 4.1
 - Dubbele finaliteit 2de graad: nummer 4.3 is aangepast naar 4.1
 - Arbeidsmarktfinaliteit 2de graad: nummer 4.3 is aangepast naar 4.1 en 13.12 is aangepast naar 13.11
 - Doorstroomfinaliteit 3de graad: nummer 4.3 is aangepast naar 4.1, 4.8 is aangepast naar 4.6 en 16.5 is aangepast naar 16.4.
 - Dubbele finaliteit 3de graad: nummer 4.3 is aangepast naar 4.1, 4.8 is aangepast naar 4.6, 13.12 is aangepast naar 13.11 en 16.5 is aangepast naar 16.4.
 - Arbeidsmarktfinaliteit 3de graad: nummer 4.3 is aangepast naar 4.1, 4.7 is aangepast naar 4.5, 13.12 is aangepast naar 13.11 en 16.5 is aangepast naar 16.4.
 - Specifieke eindtermen: nummer 1.1.3 is aangepast naar 1.1.1.
- **Binnen sleutelcompetentie 3:** Competenties in andere talen is bij de eindtermen rond het gebruik van regels en kenmerken van vreemde talen als taalsystemen het volgende toegevoegd ter verduidelijking:
`...Met inbegrip van kennis
*Feitenkennis
(onderstaande kenniselementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E])
- Betekenissen van transparante woorden,..."
- **Binnen sleutelcompetentie 6:** Competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie **zijn er in eindterm 6.21 aanpassingen gedaan**

- In de feitenkennis: polen in het enkelvoud, dus **pool**, i.p.v. meervoud. Dit om te verzekeren dat het enkel over de term gaat en niet over een verzameling van elementen.
 - In de conceptuele kennis: **toevoegen van ‘elektrische pool’**, cfr. de werkspraak dat alles wat is opgenomen in de feitenkennis moet ook terugkomen in de conceptuele kennis vermits we **geen termen zonder inzicht willen aanleren aan de leerlingen**.
- Binnen **sleutelcompetentie 14**: Zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid wordt verwezen naar eindtermen onder andere sleutelcompetenties. **In de eerste versie van het decreet ontbraken nog een aantal verwijzingen**. Deze zijn nu toegevoegd. Dit heeft **geen impact op de inhoud**.
- In **eindtermen die verschoven zijn van de basisvorming naar de specifieke eindtermen**: Toevoeging van de standaardformulering in de feitenkennis **‘Vakterminologie inherent aan de afbakening van de specifieke eindterm’** zoals in andere specifieke eindtermen die feitenkennis bevatten en voor zover relevant. Dit is toegepast binnen de wetenschapsdomeinen Algemene doorstroomcompetenties, Kunst en cultuur en Fysica.
- **Een paar eindtermen stonden nog als transversaal aangeduid**, terwijl die **bouwsteen voor alle finaliteiten en voor de 2de en 3de graad inhoudelijk** is gemaakt, **binnen sleutelcompetentie 7: Burgerschapscompetenties** met inbegrip van competenties inzake samenleven en **sleutelcompetentie 13: Leercompetenties** met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken.
- Bij een paar **attitudinale eindtermen stond nog geen aanduiding met een “o”** om te **verduidelijken dat het om een attitude gaat, binnen sleutelcompetentie 13**: Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken.
- **Kleine taalcorrecties** zoals een spatie te veel of te weinig en spelfouten.